על على המקאם
هذا הזה المقام

فنّ אמנות
התרגום التّرجمة
كفرصة כאפשרות
למפגש للّقاء

על המקאם הזה

على هذا المقام

אמנות התרגום כאפשרות למפגש

فنّ التّرجمة كفرصة للّقاء

מקום לשירה, חיפה

מחזור ג', 2025-2024

ניהול: רותם עטר וד"ר ג'ודת עיד

ניקוד: יותם בנשלום

התוכנית בתמיכת קרן שותפות

קרן שותפות
למיזמי חיים משותפים
וטוב משותף

מקום לשירה

על على המקאם
هـذا הזה الـمقـام

לקוראים/ות,

בימים שבהם השפה עצמה הופכת לשדה קרב, הבחירה להיפגש ולתרגם עברית וערבית היא כמעט מהפכנית. תרגום מזמין אותנו לעשות את ההפך ממה שהמציאות דורשת: להאט, להקשיב, לפרק ולהרכיב מחדש, לאפשר למילים של האחר להיכנס לנשימה שלנו. זהו תהליך שמחייב דיאלוג והקשבה ונוגע בשאלות עמוקות של זהות, תרבות וחיים משותפים.

ספר זה מסכם את סיום המחזור השלישי של התוכנית "על המקאם הזה", תוכנית למשוררים ערבים ויהודים שמבקשים להתעמק בסוגיות תרגום פואטי. מאז המחזור הראשון, שהתקיים לפני שלוש שנים, הצטרפו למסע הזה עשרות משוררים ומשוררות: מחיפה, שפרעם, תל אביב, באקה אל-גרבייה, טבעון, נחף ועוד. יש ביניהם דוברי שתי השפות ויש שמכירים רק שפה אחת. נקודת המוצא הזו, שמנכיחה פערי שפה ותרבות, אינה מכשול אלא יסוד חיוני של המפגש: היא מחייבת אותנו לדיאלוג עמוק, להקשבה מדויקת, ולמוכנות לנסות להבין את האחר עד כדי תרגומו, גם כשאיננו שולטים בשפתו.

מאז המחזור השני, שנפתח בפברואר 2023, אנו פועלים בצל מלחמה בלתי פוסקת, מציאות שמעמיקה עוד יותר את האתגר ואת הדחיפות של המפגש. בתוך ההקשר הזה, הבחירה למצוא מקלט בשפה עצמה היא בחירה עיקשת בתקווה, ברב-קוליות ובחיבור אנושי, דווקא בימים חשוכים שבהם השפה הציבורית נשלטת על ידי פחד ואלימות.

القارئات والقرّاء الأعزّاء،

في زمنٍ أصبحت فيه الّلغة بحد ذاتها ساحة معركة، يُشكّل خيار اللقاء وترجمة من وإلى اللغتين العبرية والعربية ثورةً صغيرة. تدعونا الترجمة إلى القيام بعمل بعكس ما يقتضيه الواقع: التمهل، والإنصات، والتفكيك، وإعادة التركيب من جديد، وإتاحة لكلمات الطّرف الآخر بأن تتسلّل إلى ذواتنا. إنها عملية تتطلب الحوار والإنصات، وتلامس أسئلةً عميقةً تتعلق بالهويّة والثّقافة والحياة المشتركة.

يُلخص هذا الكتاب ختام الدّورة الثّالثة من برنامج "على هذا المقام"، وهو برنامجٌ مُخصّصٌ للشعراء العرب واليهود الراغبين في التّعمق في قضايا التّرجمة الشّعرية. منذ الدّورة الأولى، التي عُقدت قبل ثلاث سنوات، انضمّ إلى هذه الرحلة عشرات الشاعرات والشعراء: من حيفا، وشفاعمرو، وتل أبيب، وباقة الغربية، وطبعون، ونحف، وغيرها. بعضهم يتحدث اللغتين، وبعضهم الآخر يعرف لغةً واحدةً فقط. إن نقطة البداية هذه، التي تفرض فجوات لغويّة وثقافيّة، ليست عائقًا، بل عنصرًا أساسيًا في اللقاء: فهي تلزمنا بالانخراط في حوار عميق، والإصغاء بعناية، والجهوزية لمحاولة فهم الآخر إلى حد ترجمته، حتى عندما لا نتقن تمام لغته.

منذ الدّورة الثّانية، الّتي انطلقت في فبراير/شباط 2023، نعمل في ظلّ حربٍ متواصلة، وهو واقعٌ يُعمّق أكثر التّحدّي وضرورة اللقاء الملحّة. في هذا السّياق، يُعدّ اختيار اللجوء إلى اللغة نفسها خيارًا عنيدًا متمسّكا بالأمل، وبالتّعدديّة والتّواصل الإنسانيّ، وخصوصا في الأيام المظلمة التي يهيمن الخوف والعنف بها على الّلغة العامّة.

يقترح النموذج الذي عملنا به والّذي يعتمد التّرجمة الجماعيّة: كتابة

המודל שפעלנו על פיו מציע תרגום קולקטיבי: תהליך שבו הטקסטים נולדים מתוך עבודה בזוגות, בשלישיות ובקבוצות, לעיתים לצד המשורר/ת המקורי/ת ולעיתים בלעדיו/ה. כל המשתתפים הם משוררים ומשוררות, והעבודה המשותפת הזמינה אותנו להשתמש בכלים הפואטיים המוכרים לנו — ואף לפרוץ אותם — כדי לפנות מקום לקול של האחר בתוך היצירה האישית.

המלאכה המעשית נעשתה בליווי ובהשראת מתרגמים/ות נהדרים/ות שליוו את הקבוצה לאורך התוכנית: ד"ר יותם בנשלום, ראג'י בטחיש, עידן בריה, ד"ר ג'ודת עיד, רותם עטר, איאד ברגותי, אלטייב ע'נאים, כרמית רוזן ופרופ' יהודה שנהב. כל אחד מהם/ן תרם מניסיונו ומתפיסת עולמו והוסיף שכבה נוספת של משמעויות ודרכי עבודה.

אנו מודים לקרן שותפות על התמיכה בתוכנית גם בשנה זו, לחבר המתרגמים **מכתוב** על שיתוף הפעולה המתמשך, וכמובן למשתתפים/ות שהתמסרו לתוכנית באופן מעורר השראה: אמאני בוקאעי-שיח أماني بقاعي-شيخ, עדנה גורני عِدْنه ﭼورنيه, קרן דוד הרטמן كيرِن داڤيد هرطمان, לילך ובר ليلاخ ڤيبر, אדוה קמחי חן أدفا قمحي حن, לורן מילק لورين ميلْك, מרים סוידאן מסאלחה مريم سويدان-مصالحة, אילנה סיון إيلانة سيڤان, נתנאל סילברמן نتنئيل سيلبرمان, עלי קאדרי علي قادري, רועי קונדה روعي كوندا, כמיל שקור كميل شقور.

רותם עטר וד"ר ג'ודת עיד

نصوص من خلال مسار عمل ثنائيّ وثلاثيّ وجماعيّ، أحيانًا إلى جانب الشّاعر/ة الأصليّ/ة وأحيانًا أخرى بدونه/ها. جميع المشاركين هم شعراء وشاعرات، وقد تطلّب العمل المشترك إلى استخدام الأدوات الشّعريّة المألوفة لدينا - بل واختراقها - لإفساح المجال لصوت الآخر في الإنتاج الشّخصي الابداعيّ.

جرى العمل التّطبيقي بتوجيه وإلهام من مترجمين رائعين الّذي رافقوا المجموعة على مدار البرنامج: د. يوتام بن شالوم، راجي بيجيش، عيدان برير، د. جودت عيد، روتم عطار، إياد برغوثي، الطّيب غنايم، كرميت روزين، وبروفسور يهودا شنهاف. ساهم كلٌّ منهم بخبرته وفلسفته الحياتية الابداعية، ممّا أضفى بُعدًا اضافيًّا للمعاني والمضامين وأساليب العمل.

نشكر مؤسّسة "شراكة – שותפות" على دعمها للبرنامج أيضا في هذه السّنة، وجماعة المترجمين **مكتوب** على تعاونهم المستمر، وبالطبع كلّ الشّكر للمشاركين الّذين كرّسوا أنفسهم للبرنامج والتزموا بطريقة ملهمة: אמאני בוקאעי-שיח أماني بقاعي-شيخ، עדנה גורני عِدْنه چورنيه، קרן דוד הרטמן كيرِن داڤيد هرطمان، לילך ובר ليلاخ ڤيبر، אדוה קמחי חן أدفا قمحي حن، לורן מילק لورين ميلْك، מרים סוידאן מסאלחה مريم سويدان-مصالحة، אילנה סיון إيلانة سيڤان، נתנאל סילברמן نتنئيل سيلبرمان، עלי קאדרי علي قادري، רועי קונדה روعي كوندا، כמיל שקור كميل شقور.

روتم عطار و- د. جودت عيد

השיר הוא בית המשוגעים

לורן מילק

הַשִּׁיר הוּא אֶקְדָּח עִם כְּנָפַיִם שֶׁל מַלְאָךְ לֹא מוּגָן
צוֹרֵחַ בִּפְתִיחַת אֶצְבָּעוֹת
מְהִירָה מְסוּסִים
מִלָּה מוֹשֶׁכֶת מִלָּה
אֶל שֶׁמֶשׁ שְׁחֹרָה
תְּפִלָּה פּוֹנָה לְשַׁעֲרֵי הַגּוּף
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִין צוּרוֹת אֵשׁ וְעָשָׁן.

הַבַּקָּשָׁה הִיא טְהוֹרָה.
הַגְּמַלִּים שֶׁלִּי עוֹלִים וְיוֹרְדִים
מַלְאָךְ אֲמִתִּי,
אֲנִי זְקוּקָה לְעוֹד גּוּף כְּדֵי לְהִתְרַבּוֹת
אַחֲרֵי צְרוֹרוֹת הַיֶּרִי
אֲנִי רוֹצָה לִחְיוֹת
לוֹחֶשֶׁת דְּרִישָׁה לְקוֹלוֹת מְרַחֲפִים
אַתָּה מֵבִין בְּמָה שֶׁעוֹשֶׂה לִי אֶת זֶה
אֲנִי מְבִינָה בְּמַלְאָכִים
בִּגְלַל שֶׁאַתָּה טָהוֹר אַתָּה לֹא קַיָּם.
עֵינֵי הָעוֹלָם עֲקוּרוֹת
אֲנִי רוֹצָה לְהִוָּלֵד עִם הֶחָלָל
לְהִצָּמֵד אֵלָיו בְּסוֹף הַגּוּף
עַד שְׁקִיעָה וּלְהַרְפּוֹת

הַמַּלְאָךְ שֶׁלִּי צוֹנֵחַ
A la mort rouge

بيْتُ مَجانين

لورين ميلْك.
ترجمة: أماني بقاعي-شيخ،
د. نبيل طنّوس

القَصيدُ مُسَدَّسٌ بأَجْنِحَةِ مَلاكٍ غَيْرِ مَحْمِيّ
يَصْرُخُ عند فَتْحِ الأَصابِعِ
أَسْرَعُ مِنَ الخُيولِ
كَلِمَةٌ تأخُذُ كَلِمَةً
إلَى شَمْسٍ سَوْداءَ
صَلاةٌ مُوَجَّهَةٌ إلِى بَوّاباتِ الجَسَدِ
جَسَدٌ فيه أشْكالُ نَارٍ وَدُخانٍ.

الدعاءُ طاهِرٌ
وجِمالي في مَسيري تَعْلو وَتَهبِطُ
مَلاكٌ حَقيقِيٌّ،
أَحْتاجُ إلَى جَسَدٍ آخَرَ لأَتَكاثَرَ
بَعْدَ طَلَقاتِ الرَّصاصِ
أُرِيدُ أَنْ أَحْيا
أَهْمِسُ بِمَطْلَبٍ لأَصْواتٍ تَرِفُّ
أَنْتَ تَفْهَمُ بما يُحَقِّق لي هذا
وأَنَا أَفْهَمُ بالمَلائِكَةِ،
لأَنَّكَ طاهِرٌ فأَنْتَ غَيْرُ مَوْجُودٍ.
أَعْيُنُ العالَمِ مَقْلوعَةٌ
أُرِيدُ أَنْ أُولَدَ مَعَ الفَضاءِ
أَنْ أَلْتَصِقَ بِهِ في آخِرِ الجَسَدِ
حَتّى الغُروبِ، وَأَتْرُكُ

مَلَاكِي يَهْبِطُ
A la mort rouge

איך לטפל בגור חתולים

קרן דוד הרטמן

כְּמוֹ שֶׁמְּטַפְּלִים בָּעֶצֶב
נוֹתְנִים לוֹ לְסַמֵּן כָּל פִּנָּה בַּבַּיִת
לְהִצְטַנֵּף כְּמוֹ כַּדּוּר בֵּין כַּפּוֹת הַיָּדַיִם
עַל עֶצֶם הֶחָזֶה, בְּשֶׁקַע הַמַּרְפֵּק

חָמִים וְרוֹעֵד
חָמִים וְרָעֵב

שׁוֹמְרִים עָלָיו מִקָּרוֹב
מִפְּנֵי הָעוֹלָם וּמִפְּנֵי שֶׁעַכְשָׁו
הוּא שֶׁלָּךְ וְאַתְּ אַחְרָאִית לוֹ.

كيف نعتني بقُطَيْط

كيرين دافيد هرطمان
ترجمة: علي قادري

كما نعتني بالحزنِ
نتركه يضع علامة في كلّ زاوية في البيت
وينكمش مثل كرةٍ بين كفّات اليديْن
وعلى عظام الصّدر، وفي شكَةِ المِرْفَقِ

دافئٌ ويرتجفُ
دافئٌ وجائع

نحرسُهُ عن قُرب
منَ العالم، ومن أنّه الآن
هو لكِ، وأنتِ الوصيّةُ عليه.

وحيدًا أنزل عن الكرمل

علي قادري

في الطريق إلى الكبابير
صعودًا في درج الورد
حاملين عرقًا وزغبًا بكرًا

رامي... وأنا

إلى البيت

البيت كان يعني
أن أمشي
جوار رامي
من الألمانيّة إلى الكبابير

صباحي الأحدب
الّذي يبدأ في الهدار
عند السّادسة والنّصف صباحًا

يلتقط العشب الطالع
في وادي النسناس
الّذي حجارته مِنْ بركان الفقد

وسماء حيفا في الصباح
نحو الميناء
حُبٌّ نبتتْ على وجنتيه
الخسارات

نِعْمِة، ورامي، وأنا

مشينا حيفا
ومشتْ فينا حيفا على سببٍ رفيع
كان لينقطع
لولا سكينة «ستيلا مارس»
في نمش الظهيرة
وبواخر المتوسّط الذائبة في الغيم

لم أحلم يومًا
أن أكتب اسمي في قصيدة
إلى جانب
رامي ونِعْمِة

جاء الوقت المؤجّل
كي أنادي الطريق الّتي كنّا فيها
نتذرّع بالخوف
ونحلّق فوق عبّاس
ونسعى في الكرمل سعيًا
ولا نهجر ريح الشمال
في الراسيات الخالدات

كنّا ننزل عن الكرمل
بحزنٍ أقلّ
حالمين بأنّ الدنيا
شربة ماء
في تليين القيظ
وأنّ الهواء الملوّث جنّة
وأنّ الرفاق لا تفرّقهم سبل النسيب
وهكذا صرتُ وحيدًا
اليوم
كلّما نزلتُ عن الكرمل

בודד אני יורד מהכרמל

עלי קאדרי
תרגום: רועי קונדה

בַּדֶּרֶךְ לְכַּבָּאבִּיר
עוֹלִים בְּמַדְרְגוֹת הַפְּרָחִים
נוֹשְׂאִים זֵעָה וְזִיפִים רִאשׁוֹנִים,
רָאמִי וַאֲנִי

אֶל הַבַּיִת –
הַבַּיִת שֶׁמַּשְׁמָעוֹ הָיָה
שֶׁאֲנִי צוֹעֵד לְצַד רָאמִי
מֵהַמּוֹשָׁבָה הַגֶּרְמָנִית
לְכַּבָּאבִּיר

הַבֹּקֶר הַגִּבֵּן שֶׁלִּי
מַתְחִיל בְּהָדָר
בְּשָׁעָה שֵׁשׁ וָחֵצִי,
מְלַקֵּט אֶת נִצָּנֵי הָעֵשֶׂב
בְּוָאדִי נִיסְנָאס
שֶׁאֲבָנָיו מֵהַר גַּעַשׁ
שֶׁל אָבְדָן.

מוּל הַנָּמָל
שְׁמֵי חֵיפָה בַּבֹּקֶר
הֵם אַהֲבָה הַצּוֹמַחַת
עַל לֶחְיֵי הָאָבְדָנִים

נֶעְמֶה, רָאמִי וַאֲנִי
הָלַכְנוּ אֶת חֵיפָה
וְחֵיפָה הָלְכָה בָּנוּ

עַל חֶבֶל דַּק
שֶׁהָיָה נִקְטָע
לוּלֵי שַׁלְוַת סְטֵלָה מָאוֹרִיס
בְּנִמְשֵׁי הַצָּהֳרַיִם
וּסְפִינוֹת הַיָּם הַתִּיכוֹן
הַנִּמַסּוֹת בָּעֲנָנִים

לֹא חָלַמְתִּי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם
שֶׁאֶכְתֹּב אֶת שְׁמִי בְּשִׁיר
לְצַד רָאמִי וְנֶעְמֶה
הִגִּיעָה הָעֵת הַמִּתְאַחֶרֶת
שֶׁאֶקְרָא לַדֶּרֶךְ
שֶׁהָיִינוּ מְתָרְצִים בָּהּ
אֶת הַפַּחַד,
מְרַחֲפִים מֵעַל
שְׁכוּנַת עַבָּאס בַּכַּרְמֶל
וְלֹא נוֹטְשִׁים אֶת רוּחַ הַצָּפוֹן
בַּפְּסָגוֹת הַנִּצְחִיּוֹת.

הָיִינוּ יוֹרְדִים מֵהַכַּרְמֶל
בְּפָחוֹת עַצְבוּת,
חוֹלְמִים שֶׁתֵּבֵל
הִיא לְגִימַת מַיִם
לְרִכּוּךְ הַחַמְסִין,
שֶׁהָאֲוִיר הַמְּזֹהָם הוּא גַּן עֵדֶן
וְשֶׁדַּרְכֵי הָאַהֲבָה
לֹא תְּפָרֹמְנָה
אֶת קִשְׁרֵי הַחֲבֵרוּת.

וְכָךְ הָפַכְתִּי הַיּוֹם בּוֹדֵד
בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁאֲנִי יוֹרֵד
מֵהַכַּרְמֶל.

لا بأس

مريمـ سويدان-مصالحة

لا بأس إن تاهت خُطاك
وقلت تبًّا للحياة
ورفضتَ كلّ نصيحة
وأدرتَ ظهرك للنجاة
اُصرخ بكلّ قيودكَ
مستحضرًا كلّ اتّجاه
لا بأس إن تعبت خُطاك
وتذمّرَ منك المسار
في العمر بعض من حياة
لا بأس إن رحل الرّفيق
وذوّت منارات الطريق
انظر بقلبك للمنار
أشفق على نبض غريق
في العمر بعض من حياة
والحبّ في وجه الصّغار

לא נורא

מרים סוידאן מסאלחה
תרגום: אמאני בוקאעי-שיח ולילך ובר

לֹא נוֹרָא אִם אִבַּדְתָּ אֶת הַדֶּרֶךְ
וְאָמַרְתָּ טַבְּעָן (לַעֲזָאזֵל) לַחַיִּים
דָּחִיתָ כָּל עֵצָה
וְהִפְנֵיתָ עֹרֶף לָעֶזְרָה
אֲנִי צוֹעֶקֶת אֶת מִגְרְעוֹתֶיךָ
וָזֶה לְכָל הַכִּוּוּנִים
לֹא נוֹרָא אִם הִתְעַיַּפְתָּ
וְהַדֶּרֶךְ מִתְלוֹנֶנֶת עָלֶיךָ.
בַּחַיִּים יֵשׁ קְצָת חַיִּים
לֹא נוֹרָא אִם הֶחָבֵר עוֹזֵב
וְאוֹרוֹת הַדֶּרֶךְ נוֹבְלִים
הַבֵּט אֶל הַמִּגְדַּלּוֹר בְּלִבְּךָ
רַחֵם עַל פְּעִימַת הַטּוֹבֵעַ
בַּחַיִּים יֵשׁ קְצָת חַיִּים
וְאַהֲבָה בַּפָּנִים שֶׁל הַקְּטַנִּים.

ימי מלחמה אדוה קמחי חן

זֶה לֹא אוֹתוֹ הַיָּם שֶׁבֵּינֵינוּ
אַדְווֹת דְּוַי עַל שְׂפַת אֲגַמֵּנוּ
שִׁטְפוֹנוֹת עַד גְּדוֹת בַּלָּהוֹת
עוֹשִׂים בָּנוּ יָמִים וְלֵילוֹת
נַחַל אַכְזָב נַכְלוּלִי
שׁוֹצֵף, פּוֹרֵעַ חֲלוֹמוֹת.

וְעַל מִשְׁכָּבִי אֲבַקֵּשׁ
מֵהַמַּיִם הָרַבִּים שֶׁלֹּא
שֶׁעוֹד לֹא שֶׁלָּעַד לֹא
יְכַבּוּ.

أيّام الحرب

أدفا قمحي حن
ترجمة: مريمـ سويدان-مصالحة

هذا البحرُ الّذي بيننا... ليس البحرَ الّذي ألفناه،
فموجُه لم يعد غناءً،
بل صدى حزنٍ يتردّد في أعماقنا.
تفيضُ مياههُ حتى تخوم الخوف،
فتصنع فينا أيّامًا مُرهقة،
وليالي تكتبنا بالوجع.
هو نهرُ خديعةٍ ماكر،
يهدرُ بلا توقّف،
ويمحو أحلامَنا الصغيرة.
وعلى وسادتي أرفعُ دعاءً صامتًا:
ألّا تُطفئ كثرةُ المياه
جمرًا ما زال يتوق إلى الحياة،
ولا شعلةً وُجدت لتبقى.

אֵל חדש

עלי קאדרי, עדנה גורני,
אדוה קמחי חן, קרן דוד הרטמן

מִי קוֹרֵעַ מֵעָלַי אֶת מִלּוֹתַי
פּוֹרֵעַ אֶת לֵילוֹתַי
מַרְעִיב אֶת אֲחוֹתִי
מִי מְסַמֵּן אוֹתִי

غدًا
כְּשֶׁלֹּא אוּכַל עוֹד לְהַאֲמִין
לֹא אֶמְצָא אֶת הַמִּלִּים
אֶשְׁתֹּק.
فهل ما زلتُ أومنُ بالإنسان؟

בַּכִּכָּר בָּהּ נִפְגָּשׁוֹת כָּל הַמִּלְחָמוֹת
נִפְגָּשִׁים גַּם אֲנַחְנוּ
فهل سيولد إله جديد
على كتفيه يحمل
هذا الخراب؟

אתם בסדר?

לילך ובר

למחאסן ח'טיב ז"ל

אִבַּדְתִּי אֶת הַצֹּרֶךְ לִשְׁלֹט
גּוּפִי אִבֵּד אֶת מִסְגַּרְתּוֹ
וְאֵיבָרַי נֶחְבָּטִים בָּעֵצִים
פַּעַם חָזַרְתִּי עִם סִימָן
שֶׁל הַקַּו הַיָּרֹק עַל יְרֵכִי
עַד שֶׁחָשַׁבְתִּי לְתַעֵד
הִצְהִיב וְנֶעֱלַם
אֲנִי לֹא שַׂק עֲצָמוֹת
אוֹכֶלֶת כְּדֵי לִשְׂרֹד רָעָב
צָמָה כְּדֵי לְמַלֵּט צְרָכִים
אֲנִי זָזָה לְקִצְבּוֹ
שֶׁל מַרְשׁ מִלְחָמָה מִטֻּרְלָל
בֵּין רֶצַח לְרֶצַח
פַּרְצוּפִי עַל הַקֵּן יוֹתֵר מְכֹעָר
שֶׁבָּנְתָה בִּי פַּעַם יוֹנָה
וְהִטִּילָה בֵּיצִים
אוֹתָן אָסַפְתִּי וְהֵכַנְתִּי
חֲבִיתָה לַנְּמָלִים
וְעַל הַנְּמָלִים אֵין בְּכוֹחִי לְהִשְׁתַּלֵּט
הֵן יוֹצְאוֹת מִתּוֹךְ הַקִּיר
תִּלִּים שֶׁל חוֹל מַסְגִּירִים
אֶת מַסְלוּלָן הַמְּשֹׁעָר
עַד יַגִּיעַ גֹּרָל חֹרֶף
וְהֵן יָשׁוּבוּ לְהִתְכַּנֵּס בְּבֶטֶן הָאֲדָמָה
וּבֵיתִי יָשׁוּב אֵלַי
מַלְכָּה שֶׁל מָה

שַׁלִּיטַת הַחוֹלוֹת בַּמִּדְבָּר
וְלֹא אֶתְחַלֵּק בְּדָבָר
עִם אַף יְצוּר
הַכֹּל יִהְיֶה לִי
וְלָךְ – שׁוּם פֵּרוּר.

أنتم بخير؟

ليلاخ ڤيبر.
ترجمة: مريمـ سويدان-مصالحة,
أماني بقاعي-شيخ, نتنئيل سيلبرمان

إلى محاسن خطيب- رحمها الله

فقدتُ حاجتي في السّيطرة
جسدي فقد هيكله
أعضائي ترتطم بالأشجار
ذات مرّة عدت بعلامة
للخط الأخضر على وركي
لحظة فكّرت أن أوثقها
اصفرّت وتلاشت
لست كيس عظام
آكل لأنجو من الجوع
وأصوم هربًا من حاجاتي
أتحرّك على إيقاع
مسيرة حرب مجنونة
بين مذبحة وأخرى
وجهي على العشّ أقبح
سكنتني ذات يوم حمامة
باضت بداخلي
وصنعت منه عجّة للنّمل
فقدت السيطرة على النمل
يخرج من الجدران
تلال الرمل تفضح
مساراتهم المتوقعة
حتى يأتي جنرال الشتاء
يعودون ليختبئوا في باطن الأرض
ويعود بيتي إلي
ملكة ماذا؟

سيدة الرمال في الصحراء
ولا أقتسم شيئًا
مع أي مخلوق
كل شيء سيكون لي
ولك ولا حتى الفتات

אַל־דַּעַת נתנאל סילברמן

עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה
וְעַל הַמָּקוֹם הַהוּא, נוֹרָא
שֶׁלֹּא נִזְכַּר בָּנוּ שְׁמוֹ
הַזָּר, בּוֹכֶה
וַאֲנִי לֹא אֲשַׁחְרֵר
אֶת נַפְשִׁי בְּמֵטָפוֹרוֹת יוֹתֵר
וְרַק אֶחְרֹז
בְּשֵׁם הָאֱנוֹשׁוּת הַטּוֹב
מַמְשִׁיךְ לִטְבֹּעַ עַד אֵין סוֹף
בִּסְבַךְ אַהֲבָתִי שֶׁנִּתְיַבְּשָׁה
וְרַק אֶשְׁמַע
אֵיךְ הַמִּלִּים וְהַשְּׁכוּנוֹת וְהַגּוּפוֹת מִתְפּוֹרְרוֹת
עַל דַּעַת הַמָּקוֹם הַזֶּה,
אַל דַּעַת הַמָּקוֹם הַהוּא.

[قد أشرق الربيع]

مريمـ سويدان-مصالحة

قد أشرق الرّبيع
لم ينتظر المدينة،
وخالف الحصار
وانساب كالسّفينة،
حقوله هدوء وعمره سفر،
يخاصم الوجوه ويترك الأثر،
العام عام مغزى يا أيها البشر!

[אביב הפציע]

מרים סוידאן מסאלחה
תרגום: קרן דוד הרטמן

אָבִיב הִפְצִיעַ
לֹא חִכָּה לָעִיר
שָׁבַר אֶת הַמָּצוֹר
וְהִפְלִיג כִּסְפִינָה
שְׂדוֹתָיו – שֶׁקֶט, חַיָּיו – מַסָּע
מִסְתַּכְסֵךְ עִם הַפָּנִים, מוֹתִיר סִימָנִים
הָעוֹנָה הִיא מַהוּת, הַבִּיטוּ!

מצור
רועי קונדה

תִּקְווֹת נִקְווֹת לִכְדֵי אֲגַם
הַמְּמַלֵּא חָלָל שֶׁל עִיר בְּמַיִם שֶׁאֵינָם מַרְוִים
עֶרְגָּה עֲקָרָה
לְכָל מָה שֶׁיָּכוֹל הָיָה
לִהְיוֹת וְאֵינֶנּוּ

בְּזִרְמֵי הַשִּׁטָּפוֹן
הַגּוּף נִסְחָף וּמִתְנַגֵּשׁ
בַּבָּשָׂר וּבַבֶּטוֹן
בָּשָׂר וּבֶטוֹן זֶה כָּל מָה שֶׁיֵּשׁ
מַגָּע לֹא מְחַדֵּשׁ דָּבָר

יֵשׁ רָצוֹן
שָׂרִיד וְקַיָּם
רַק הָאֹמֶץ לְאַמֵּץ אוֹתוֹ
תְּמִימוּת תַּחַת מָצוֹר

בְּעֹמֶק הַמִּקְלָט
אֲנִי מוֹצִיא אֶת הַלָּשׁוֹן
לֶאֱסֹף אֶת הָאוֹר הַמְּחַלְחֵל
וּמְיַחֵל שֶׁשָּׁם תִּצְמַח תְּפִלָּה
שֶׁתֵּדַע לְהַבְעִיר בְּעֵרָה קָרָה בַּהֲכָּרָה
וְלִדְלוֹת מִבְּאֵרוֹת הַתּוֹדָעָה הַמְּשֻׁתֶּפֶת
אֶת הָרְפוּאָה לַשְּׂרֵפָה שֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת
בַּשָּׂדוֹת הַיְּבֵשִׁים

שֶׁהָפְכָה רוּחֵנוּ

יֵשׁ רָצוֹן שָׁרִיר וְקַיָּם
רַק הָאֹמֶץ לְאַמֵּץ אוֹתוֹ
תְּמִימוּת תַּחַת מָצוֹר

حصار

روعي كوندا
للعربيّة: علي قادري

تجمّعت الآمال على هيئة مستنقع
يملأ فضاء مدينةٍ بمياه لا تروي
شوقًا عاقرًا
لكلّ ما كان من الممكن أن يكون
ولم يعد

في تيّارات الطوفان
الجسدُ ينسحبُ ويصطدمُ
في اللحم الحيّ والباطون
اللحم الحيّ والباطون هو الوجودُ المبرمُ
اللمسة لا تجدّد شيئًا

هناك إرادةٌ
كامنةٌ وقائمةٌ
الشجاعة فقط لتثبّتها
السذاجة تحت الحصار

في عمق الملجأ
أمدّ لساني
لأجمّع الضوء المتدفّق
متمنيًّا بأن تنبت هناك صلاةٌ
كي تعرف إشعال نار باردة في الوعيِ
وأن تنشلَ من آبار الوعي المشترك
وأن تنشلَ علاجًا للنارِ الملتهِمة

في الحقول الجافّة
التي صارت أرواحَنا

هناك إرادةٌ
كامنةٌ وقائمةٌ
الشجاعة فقط لتثبّتها
السذاجة تحت الحصار

בְּהָרֵי הָאַלְפִּים
סַבָּא מְנַחֵם וְשָׁרִיף שַׁאנְטִי
קְשׁוּרִים בְּחֶבֶל טִפּוּס
עוֹזְרִים זֶה לָזֶה
לֹא לִפֹּל
יוֹשְׁבִים סְבִיב מְדוּרָה
עִם מוֹרֵה הַדֶּרֶךְ הַשְּׁוֵיצָרִי
שׁוֹתִים תֵּה חַם.

"מָה יִהְיֶה אַתָּה חוֹשֵׁב?"
סַבָּא שׁוֹאֵל אֶת שָׁרִיף,
"נִלְמַד לִחְיוֹת יַחַד?"
"אַתָּה רוֹצֶה שֶׁנִּחְיֶה יַחַד?"
עוֹנֶה לוֹ שָׁרִיף בִּשְׁאֵלָה,
"רַק כָּךְ רָאוּי לִחְיוֹת"
עוֹנֶה סַבָּא.
אֲנִי מַכְנִיסָה בְּפִיו מִלִּים,
מִלִּים שֶׁלִּי, תְּהִיּוֹת שֶׁלִּי,

הַחֶבֶל מוֹשֵׁךְ גַּם אוֹתִי
לְטַפֵּס בֶּהָרִים בָּהָר הַגָּבוֹהַּ בְּסִינַי
""אִנְתִּי רַ'זַל"
אוֹמֵר לִי הַדָּלִיל מַחְמוּד מַנְסוּר
"אִנְתַ כַּמַאן"
אֲנִי עוֹנָה
יוֹשְׁבִים סְבִיב מְדוּרָה
שׁוֹתִים תֶּה חַם
בַּלֶּהָבוֹת אֲנִי רוֹאָה
אֶת הַמְּדוּרָה בְּהָרֵי הָאַלְפִּים
הַכֹּל עוֹלֶה בָּאֵשׁ
מַמְשִׁיךְ לְהִשָּׂרֵף
אֵין חֶבֶל שֶׁאֶפְשָׁר לִמְשֹׁךְ בּוֹ
לְהַחְזִיר אֶת הַזְּמַן אֲחוֹרַנִּית
אֲנִי טִפְּשָׁה, לֹא מְוַתֶּרֶת עַל הַתִּקְוָה
לְעָבָר טוֹב יוֹתֵר,
צוֹעֶקֶת לְיִשְׁמָעֵאל וּלְיִצְחָק
יַחַד מְטַפְּסִים עַל הַר הַמּוֹרִיָּה
"אַל תֵּלְכוּ!"

جِبال

عِدْنه چورنيه
ترجمة: علي قادري

في جِبال الألب
جدّي مناحيم وشريف شانطي
مربوطان بحبل التسلّق
يُساعدُ أحدهما الآخر
خوفَ السقوط
جالسيْن حول موقد النار
برفقة دليلهم السويسريّ
يشربان شايهم الساخن

"ماذا سيحدث باعتقادك؟"
جدّي يسأل شريف،
"أنتعلّم العيشَ سويًّا؟"
"هل تريد أن نعيش سويًّا؟"
يردّ عليه شريف بسؤال،
"فقط على هذا النحو ينبغي العيْش"
يجيبه جدّي
أنا أقحِمُ في فمهِ الكلماتِ
كلماتي أنا، تساؤلاتي أنا،

الحبلُ يشدّني كذلك
لتسلّق الجبال، أعلى جبلٍ في سيناء
"أنتِ غزال"
يكنّيني الدليل محمود منصور
"أنتَ كمان"
أجيبُهُ
نجلسُ حول موقد النار

نشرب الشاي الساخن
في ألسنةِ اللهبِ أرى
موقد النار في جبال الألب
كلّ شيء تستعرُ فيه النار
ويستمرّ بالاحتراق
ولا حبل يمكن سحبه
أن نعيد عجلة الزمن للوراء
حمقاء أنا، لا أتنازل عن الأمل
عن ماضٍ أفضل
أصرخ وأنادي إسماعيل وإسحاق
معًا يتسلّقان جبل موريا
"لا تذهبا!"

[يا أمي كبرت]

أماني بقاعي-شيخ

يا أمي كبرت
مذ كنت طفلا
كبرت
خالفت الأعراف
وكبرت
على شرفة وطن
غارق
تائه
حزين
على رصيف
فقد أحجاره
وبات أعرج
كبرت
وفي عيني نظرة عتب
مخنوقة
مسجونة في شبابيك الزمن
عابر كغيره
لا يأبه
بأطفال مشردة
في أحضان أمهاتهم
أطفال تشتاق
لطفولة
مسروقة
منسية

على عتبات البيوت
التي كانت يوما
تعج بأصوات اللعب الهارب
خارج أبوابها
تحاكي المارة
وتدغدغ النسمات
فتضحك
وتحمل للشمس
حفنة حنين بارد
فقدوه
في مقابر الإنسانية الجائعة

[אִמִּי, גָּדַלְתִּי]

אמאני בוקאעי-שיח
תרגום: אילנה סיון ואדוה קמחי חן

אִמִּי, גָּדַלְתִּי.
מֵאָז הֱיוֹתִי יֶלֶד
גָּדַלְתִּי.
הֵפַרְתִּי מֻסְכָּמוֹת
וְגָדַלְתִּי.
מוּל מִרְפֶּסֶת הַמּוֹלֶדֶת
הַשּׁוֹקַעַת בַּאֲבַדּוֹן וּבְעֶצֶב.
עַל הַמִּדְרָכָה
שֶׁאִבְּדָה אֶת מִרְצְפוֹתֶיהָ
וְהִתְרוֹפְפָה,
גָּדַלְתִּי.
וּבְעֵינַי מַבְּטֵי תּוֹכֵחָה חֲנוּקִים
כְּלוּאִים בְּאֶשְׁנַבֵּי הַזְּמַן
הַחוֹלֵף בְּשִׁוְיוֹן נֶפֶשׁ
עַל פְּנֵי יְלָדִים שֶׁנִּשְׁמְטוּ
מֵחֵיק אִמּוֹתֵיהֶם,
יְלָדִים מִשְׁתּוֹקְקִים
שֶׁיַּלְדוּתָם נֶעֶשְׁקָה
נִשְׁכְּחָה
עַל מִפְתַּן בָּתִּים
שֶׁקּוֹלוֹת מִשְׂחָק הָיוּ עוֹלִים מֵהֶם.
אֶלָּא שֶׁהַמִּשְׂחָק בָּרַח
חָרַג מֵהַדְּלָתוֹת
כְּשֶׁסִּפֵּר לָעוֹבְרִים וְהַשָּׁבִים
וְדִגְדֵּג אֶת מַשַּׁב הָרוּחַ.

וְהָרוּחַ צִחְקֵק בִּתְמוּרָה
בְּנָשְׂאוֹ אֶל הַשֶּׁמֶשׁ
חֹפֶן גַּעְגּוּעִים קָרִים
עֵת אָבַד לָהֶם
בְּבֵית הֶעָלְמִין
שֶׁל הָאֱנוֹשׁוּת הַמְּרֻעֶבֶת.

سموفونيّة ألوان الخريف

مريمـ سويدان-مصالحة

للفرح ألوان خريفيّة تُعرفُ عند
حلول الربيع،
تتلوّن وجنتاه بالأصفر
إن غار من عطاء الشتاء
ويرمقه الأزرق
كلّما ابتسمت امرأة
في بهو عمرها الليكليّ
في حنجرته حبل صوتيّ
تلثّم بالرماديّ
حين غادره الأسود في ليل المحبّين
يصهل الأخضر على حصان رخاميّ
كلّما مرّت سحابة وعرّت ظلّه
واجتاحته نوستالجيا
لحظة قبل عنقاء الحنين
يصير الفرحُ أبيض
عند صراط الغيظ،
أو عند الصّفعة الثانية
على خدّ تعاليم المسيح
الفرح لا لون له
وضوؤه يُلمس
كالقطن باليدين
لكنّه يصير هندباء
كلّما نفخت عليه
الدّمعة في العيون البريئة
لتعود ترسم على الورق
بيتًا وشمسًا وسماء.

סימפוניית צבעי סתיו

מרים סוידאן מסאלחה
תרגום: אדוה קמחי חן

לַשִּׂמְחָה צְבָעִים שֶׁל סְתָו
הַמִּתְגַּלִּים בְּבוֹא הָאָבִיב
עֵת לְחָיָיו נִצְבָּעוֹת צָהֹב
וְהוּא מְקַנֵּא בְּשִׁפְעַת הַחֹרֶף
וְהַכָּחֹל בּוֹהֶה בּוֹ
כָּל פַּעַם שֶׁאִשָּׁה מְחַיֶּכֶת
מֵחֲצַר חַיֵּי הַלִּילָךְ שֶׁלָּהּ.
מֵיתְרֵי קוֹלוֹ עוֹטִים
אָפֹר בִּגְרוֹנוֹ
מֵאָז עָזַב אוֹתוֹ הַשָּׁחֹר
בְּלֵיל אוֹהֲבִים.
הַיָּרֹק צוֹהֵל עַל סוּס שַׁיִשׁ
כָּל אֵימַת שֶׁעָנָן חוֹלֵף
מַפְשִׁיט אֶת צִלּוֹ.
הַנּוֹסְטַלְגְּיָה כִּלְּתָה אוֹתוֹ
רֶגַע לִפְנֵי שֶׁגַּעְגּוּעַ עוֹף הַחוֹל
הִלְבִּין אֶת הַשִּׂמְחָה
סָמוּךְ לִשְׁבִיל הָרֹגֶז
אוֹ בְּעֵת שֶׁהִפְנָה אֶת לֶחְיוֹ הַשְּׁנִיָּה
כְּדַרְכּוֹ שֶׁל יֵשׁוּ.
לַשִּׂמְחָה אֵין צֶבַע
אַךְ הָאוֹר שֶׁלָּהּ בַּר־מִשּׁוּשׁ,
כֻּתָּנָה בְּכַף הַיָּד
הוֹפֶכֶת לִפְלוּמַת סַבְיוֹן
כָּל פַּעַם שֶׁזּוֹלֶגֶת לְתוֹכָהּ

דִּמְעַת עֵינַיִם זַכּוֹת
הַשָּׁבוֹת לְצַיֵּר עַל דַּף
בַּיִת, שֶׁמֶשׁ וְשָׁמַיִם.

פיתה אחת ליום

לורן מילק

בְּיִשְׂרָאֵל מוֹכְרִים בָּלוֹן חַמְצָן מְעֻשָּׂר
תְּמוּרַת כֶּסֶף.
הַמְּשַׁלֵּם יוֹשֵׁב בְּתָא דְּמוּי צוֹלֶלֶת
וְנוֹשֵׁם גָּז מְגֻבָּר מִמַּסֵּכָה.

מוֹת הַצּוֹלְלָן בְּנַחַל חֲדֵרָה
הֵאִיץ אֶת הַכְּנִיסָה לַחוֹפִים.
מֹתֶק אוֹמֵר:
"אֲנִי לֹא מְוַתֵּר וְלֹא מַרְפֶּה
בְּמִילִימֶטֶר."

בְּיִשְׂרָאֵל גָּרוֹת צִפּוֹרֵי יָם
בִּכְלוּבִים מִפְּלַסְטִיק,
וּבִרְצוּעַת עַזָּה חֲמִשִּׁים וְתִשְׁעָה אִישׁ
בְּמַלְתְּעוֹת הַכָּרִישׁ.

בְּיִשְׂרָאֵל מוֹכְרִים שָׁוַארְמָה בַּחֲמִשִּׁים
וּבִרְצוּעַת עַזָּה חוֹלְקִים
פִּתָּה אַחַת לְיוֹם.

מֹתֶק אוֹמֵר:
"אֵין תַּג מְחִיר לַזְּמַן בַּמִּנְהָרָה."

הַמָּוֶת הוּא הַדְּחִיפָה הָאַחֲרוֹנָה
שֶׁתּוֹבִיל לְעִסְקָה.

[سأطرقُ أبواب الغيابَ]

أماني بقاعي-شيخ

سأطرقُ أبواب الغيابَ
سأرتدي ثوبًا أبيضَ
أفردُ جناحيَّ
وأرحلُ
سأتركُ بقايا أشلائي
لا تجمعوها
تذكَّروا
تذكَّروا أني كنتُ يومًا طفلًا
لا يحلمُ سوى أنْ يكبرَ
يرسمُ على الرمالِ بيتًا
وبجانبهَ مقعدٌ
ينتظرُ أحبّاءَ غابوا
طال انتظارُهم،
فطرتُ
نحو السماء،
بنينا بيتًا،
وتركنا المقعد.

[אֶדְפֹּק עַל דַּלְתוֹת הַחֶסֶר]

אמאני בוקאעי-שיח
תרגום: לילך ובר ואדוה קמחי חן

אֶדְפֹּק עַל דַּלְתוֹת הַחֶסֶר
אֶעֱטֶה עַל עַצְמִי שִׂמְלָה לְבָנָה
אֶפְרֹשׂ אֶת כְּנָפַי
וְאֶסְתַּלֵּק.
מֵאֲחוֹרַי אַשְׁאִיר אֶת שְׂרִידַי
אַל תֶּאֶסְפוּ אוֹתָם.
זִכְרוּ

זִכְרוּ שֶׁפַּעַם הָיִיתִי יֶלֶד
שֶׁלֹּא חָלַם אֶלָּא לִגְדֹּל
לְצַיֵּר בַּיִת בַּחוֹל
וּלְיָדוֹ סַפְסָל
לְחַכּוֹת בּוֹ
לָאֲהוּבִים הַנֶּחְסָרִים.

וְהִתְאָרְכָה הַהַמְתָּנָה
עַד שֶׁעָפְתִּי לַשָּׁמַיִם
וּבָנִינוּ לָנוּ בַּיִת
וְהַסַּפְסָל –
רֵיק.

עָשָׁן

קרן דוד הרטמן

מָה שֶׁאֲנִי יוֹדַעַת עַל הַמִּלְחָמָה
(אֲנִי מַסְתִּירָה מִיְּלָדַי)

מָה שֶׁמַּסְתִּירִים מִמֶּנִּי עַל הַמִּלְחָמָה
(אֲנִי מַסְתִּירָה מִיְּלָדַי)

מָה שֶׁבַּלֵּילוֹת
(עָשָׁן מַחְנִיק נִמְזָג מִדָּם לְדָם)

אֱלֹהִים,
כַּמָּה דָּם.

دخان

كيرِن داڤيد هرطمان
ترجمة: كميل شقور

ما أعرف عن الحرب
(اخفيه عن أطفالي)
ما يخفونه عنّي حول ما يجري في الحرب
(أخفيه عن أطفالي)
عن ٱلّليالي
(دخان خانق يمتزج من دمّ لدمّ)
يا الله
كم من الدّم

פוטושופ

לורן מילק

תמונה ראשונה

אִשָּׁה שֶׁנּוֹרָה אֲהוּבָהּ בַּנּוֹבָה
זוֹכָה לִנְשִׁיקָה אַחֲרוֹנָה
בְּפוֹטוֹשׁוֹפּ
מְדַלֶּגֶת מֵאֶבֶן לְאֶבֶן,
עָפָה לְאָחוֹר
בְּכַף הַקֶּלַע,
הוּא בְּעֵינֶיהָ
בֶּן תְּמוּתָה
שֶׁאַדְמָתוֹ נִפְעֲרָה
וְהִיא יוֹרֶדֶת בְּסִירָה
מַפְלִיגָה לְעֶבְרוֹ
עִם זֵר סִגָּלִיּוֹת קָשׁוּר בְּסֶרֶט
בַּשְּׁבִיעִי בְּכָל אוֹקְטוֹבֶּר

תמונה שנייה

שָׂרָה
בְּמֶמְשָׁלָה גּוֹסֶסֶת
נֶאֱלֶמֶת דֹּם
נִקְבֶּרֶת
נִרְקֶבֶת
מִן הַמַּעֲשִׂים
נִמְלֶטֶת
לְהַרְרֵי הַבְּרוֹנְזָה
הַשְּׁפָתוֹן עַל לְחָיֶיהָ
וָרֹד צֵלוֹפָן
בְּעוּלַּת שָׁפָן

זה קורה אילנה סיון

זה קורה במלחמה
(בנימין נתניהו בנאום לאומה, 2.4.2024)

בְּנֵי אָדָם מִבָּתֵּיהֶם
בָּתִּים מִקַּרְקָעִיתָם
נֶעֱקָרִים
נִקְרָעִים

מִלִּים מֵהֶקְשֵׁרָן
נִתְלָשׁוֹת
מְאַבְּדוֹת מוּבָן
עֲכוּרוֹת
מְצֵרוֹת מֶרְחַב נְשִׁימָה –

מָה לָנוּ כִּי נָלִין
עַל הַמּוּבָן־מֵאֵלָיו,
זֶה קוֹרֶה בְּמִלְחָמָה.

هذا الأمر يحدث

إيلانة سيڤان
ترجمة: علي قادري

هذا الأمر يحدث في الحرب
(بنيامين نتنياهو في خطابه للأمّة، 2/4/2024)

النّاسُ مِن بيوتها
البيوتُ مِن أساساتِها
ينزَحونَ
يُمزَّقونَ

الكلماتُ مِن سياقِها
تتمزّق
تفقدُ المعنى
تُجتَثُّ
تُحرَمُ مِن مساحةٍ للتنفّس

ما جدوى شكوانا
على البديهيّ من الأشياء!
إنّ هذا الأمر يحدث في الحرب.

המילים הן החללים הראשונים, עוד בטרם נורתה הירייה הראשונה. הן נופלות (ב)חלל, מעוותות, דמן שפוך, מעיהן עקורים, מחוללות, חלולות, מעוורות, אנוסות, הן מושלכות בצידי דרכים, בבתי קברות, במזבלות, במטמנות אשפה, בחורשות וביערים, ברחובות ערים, בסמטאות ובין ההריסות

שיר ערש

עדנה גורני

גֶּנֶרָל אוֹמֵר "נוֹרִיד אֶתְכֶם עַל הַבִּרְכַּיִם"
גֶּנֶרָל עוֹנֶה "נַמְטִיר עֲלֵיכֶם אֵשׁ וְגָפְרִית"
מַנְהִיג אוֹמֵר "נַעֲמֹד כְּצוּק אֵיתָן"
מַנְהִיג עוֹנֶה "תִּפְּלוּ כְּקַשׁ אֲכוּל"
מַצְבִּיא אוֹמֵר "נִצְרֹב בְּזִכְרוֹנְכֶם אֶת תּוֹדַעַת הַנִּצָּחוֹן"
מַצְבִּיא עוֹנֶה "נִשְׁטֹף בְּמַבּוּל שׁוֹאֵג"

וַאֲנִי אוֹמֶרֶת
בָּרוּר כַּשֶּׁמֶשׁ שֶׁאֵינְכֶם רוֹאִים
אֶת הַיְּלָדִים בְּעַזָּה
שֶׁאֵינְכֶם שׁוֹמְעִים
אֶת אִמָּם שֶׁמַּבְטִיחָה לָהֶם
"עוֹד מְעַט הָאֹכֶל יִהְיֶה מוּכָן"
וְהִיא בּוֹחֶשֶׁת וּבוֹחֶשֶׁת
הַכַּף נוֹקֶשֶׁת בְּסִיר רֵיק
עַד שֶׁיֵּרָדְמוּ שׁוּב
עַל בֶּטֶן רֵיקָה

إنّ الكلمات هي الشهداء الأوّلون، حتّى من قبل أن تُطلقَ الطلقةُ الأولى. تسقطُ (في) الفضاء، ملتوية، دمها مسفوك، أمعاؤها ممزّقة، مُولِّدة، جوفاء، تُعمي، مُغتَصَبة، ملقاة على جوانب الطرقات، في المقابر، في مدافن النفايات، في مكبّات النفايات، في الأحراش وفي الغابات، في شوارع المُدُن، في الأزقّة وبين الأنقاض

تهليلة

عِدْنه چورنيه
ترجمة: علي قادري

يقول جنرالٌ "سنركّعكم على الركبتيْن"
يجيب جنرال "سنُمطر عليكم نارًا وكبريتًا"
يقول قائدٌ "سنقفُ كالجرف الصامد"
يجيبُ قائدٌ "سوف تسقطون مثل الطرائد"
يقولُ قائد عسكريّ "سنطبعُ في ذاكرتكم وعيَ الانتصار"
يجيبُ قائدٌ عسكريّ "سنغسِلُ بطوفانٍ هادرٍ"

وأنا أقول
بوضوحٍ كعيْنِ الشمسِ التي لا ترَوْنَها
الأطفالَ في غزَّةَ
حيثُ لا تسمعونَ
أمَّهُم التي تُقسِمُ واعدةً
"عمّا قليل سيكون الأكل جاهزًا"
وهي تحرّك وتحرّك
الملعقةُ تنقرُ في وعاء فارغ
إلى أن يناموا ثانيةً
على مِعدةٍ فارغة

الأحلام

أماني بقاعي-شيخ

شذى الأحلام
يتبخّر
حلا الأيام
تطير
منارة الروح
تنطفئ
صوت
يطرق نافذة قلبي
يسرق أعمار
وعمري
يرحل
صمت مطلق
يحط الظلام
ضيف ثقيل
وأنا تائه
أصرخ
أنقب
بين ثنايا ما كان
بيتا دافئا
يقطنه سرب حمام
طار الحمام
غاب السّلام

חלומות

אמאני בוקאעי-שיח
תרגום: אילנה סיון ואדוה קמחי חן

נִיחוֹחַ הַחֲלוֹמוֹת
מִתְנַדֵּף,
מֶתֶק הַיָּמִים
מִתְעוֹפֵף,
מִגְדָּלוֹר הַנֶּפֶשׁ
כָּבֶה –

קוֹל מִתְדַּפֵּק
עַל דַּלְתוֹת לְבָבִי
חוֹמֵס שְׁנוֹת חַיִּים
וְאֶת חַיַּי
נוֹטֵשׁ.
שֶׁקֶט מֻחְלָט מִשְׂתָּרֵר.
חֹשֶׁךְ יוֹרֵד,
אוֹרֵחַ כָּבֵד.

וַאֲנִי אָבוּד, צוֹעֵק,
חוֹפֵר בֵּין קְפָלָיו
שֶׁל מָה שֶׁהָיָה וְחָלַף –
בַּיִת חַם
בּוֹ שָׁכְנָה אֵי אָז
לַהֲקַת יוֹנִים –

הַיּוֹנִים עָפוּ מִכְּבָר,
הַשָּׁלוֹם נֶעֱלַם,
עָבַר.

مراثي المجد الضائع

كميل شقور

زمنُ التكفيرِ في المدى لهُ يحلو الاستقبالُ،
والحقُّ يُذبحُ بإسمِ تأويلِ الجدالِ،
تُغتَصَبُ النساءُ في وضحِ النهارِ بلا خجلْ،
ويُقتلُ البدرُ الصغيرُ، ولا درى ما المجونُ ولا الخيالُ
وغابتْ مشاعرُنا، وضاعَ الحُلمُ في وهجِ السؤالِ،
لا حُرمةٌ تُرجى لخَلوةِ عابدٍ، لا جامعٌ، لا للكنائسِ إجلالُ،
وماتتِ الوحدةُ
والأمةُ تَسيرُ على طريقِ الاضمحلالِ،
الجاهلُ ارتقى قائدًا، والمنتفعُ قَوّالُ،
وسُدّتْ دروبُ الحِكمةِ، واستُبيحتِ الأموالُ،
وأضحى القويُّ هو مَن يُجيدُ القتلَ وتجويعَ الأطفالِ،
وغابَ أصحابُ المشورةِ وفصلُ المقالِ،
حسرةً على غيابِ الحُكماءِ عن المَآلِ،
إذْ صارَ أهلُ البَغيِ أربابَ الكمالِ،
أينك يا جمالُ؟
حين انتكسنا، والرجالُ تماثيلُ،
أينك يا جمال؟
كم تنقصُ في المدى حتى يجيءَ التبدّلُ؟
وكم نُريقُ من الرجاءِ... ومن الأجيالِ؟
كم يحتاجُ الدهرُ أمثالَكَ لسندِ الاحتمالِ؟
كنتَ للأمةِ رائدًا، وللزعماءِ أسمى مثالِ

לֵךְ, רַצֵּף... *

אילנה סיון

גיבור

לֵךְ, רַצֵּף אֶת יַם הַדְּמָעוֹת,
שְׁתֵה בְּצָמָא אֶת אִמְרוֹת הַכָּזָב,
לְגֹם אֶת שִׁקּוּי הַבְּדוּתוֹת
שֶׁל הַכְּסִיל הֶחָכָם בְּעֵינָיו,
מְחַק אֶת הֶעָרִים הַגְּלוּיוֹת לָעַיִן,
הַעֲלֵה אוֹתָן בָּאֵשׁ,
עֲקֹר אֶת הַפְּלִיטִים שֶׁנִּשַּׁלְתָּ פַּעֲמַיִם,
כִּי אֵיזֶהוּ גִּבּוֹר? - הַכּוֹבֵשׁ

אולי כך תצלח

לֵךְ, רַצֵּף אֶת יַם הַדְּמָעוֹת,
אוּלַי כָּךְ תִּצְלַח אֶת גַּלֵּי הָעֶצֶב,
אוּלַי כָּךְ תַּכְרִיעַ אֶת שַׂר הַצְּבָאוֹת -
לֵךְ, רַצֵּף אֶת יַם הַדְּמָעוֹת;
נַסֵּה לְהָסֵב אֶת מִצְעַד הַזְּוָעוֹת
הַמְּסָרֵב לַעֲצֹר וּלְהָאֵט אֶת הַקֶּצֶב.
לֵךְ, רַצֵּף אֶת יַם הַדְּמָעוֹת,
אוּלַי כָּךְ תִּצְלַח אֶת גַּלֵּי הָעֶצֶב.

* روح بلّط البحر - רוּח בַּלֶּט אל בַּחְר - לֵךְ, רַצֵּף את הַיָּם
(אִמרה בערבית, על פעולה חסרת שחר ובלתי אפשרית)

תרומת איברים

אילנה סיון

תָּרְמוּ אֶת אֵיבָרָיו –
אֶת עֵינָיו שֶׁרָאוּ אֶת הַכֹּל,
אֶת רֵאוֹתָיו
שֶׁנָּשְׁמוּ אֶת עֲשַׁן הַקְּרָב,
אֶת כִּלְיוֹתָיו
וּבָהֶן עִקְצוּצֵי הַמּוּסָר,
אֶת לִבּוֹ הַמְּיֻסָּר
שֶׁהוֹסִיף לִפְעֹם בְּקִרְבּוֹ
עַל אַף הַכֹּל,
וְרַק אֶת נַפְשׁוֹ
הַפְּצוּעָה אֲנוּשׁוֹת
צָרְרוּ עִם שְׂרִידָיו
בְּעֹמֶק קִבְרוֹ.

تبرع بالأعضاء

إيلانة سيڤان
ترجمة:أماني بقاعي-شيخ

وهبوا عينيه
التي رأت كلّ شيء
ورئتيه
التي استنشقت دخان المعركة
وكليتيه
وفيها لسعات الندم
وقلبهُ المعذبُ
بقي ينبضُ
رغم كل شيء
فقط روحهُ
روحهُ المجروحةُ
دفنوها مع رفاتهِ
في قبرٍ عميق

[لا أحدَ يرى]

أماني بقاعي-شيخ

لا أحدَ يرى
أحتاجُ غُبارَ الطحين
سأحِّوله إلى خيال رغيف
لا أحدَ يرى
أحتاجُ القليل من القطرات
لأملأ كوبيَ المكسور
ومن بقايا قماشٍ
سأصنعُ فردةَ حذاء
بعضُ من الأكياسِ
لأُغطِّي بها رأسي
وأذهبَ إلى الصلاة
على أرضٍ نظيفة
أبحثُ لأسجد
وأرفع يديَّ إلى السماء
أنقّبُ عن خيالِ الله

[אִישׁ אֵינוֹ רוֹאֶה]

אמאני בוקאעי-שיח
תרגום: אדוה קמחי חן ונתנאל סילברמן

אִישׁ אֵינוֹ רוֹאֶה –
אֲנִי זָקוּק לַאֲבַק קֶמַח
לַהֲפֹךְ אוֹתוֹ בְּכוֹחַ הַדִּמְיוֹן לְלֶחֶם.
אִישׁ אֵינוֹ רוֹאֶה –
אֲנִי זָקוּק לְכַמָּה טִפּוֹת
לְמַלֵּא אֶת כּוֹסִי הַשְּׁבוּרָה.

מִשְּׁאֵרִית בַּד
אַתְקִין נַעַל בּוֹדֶדֶת
כַּמָּה שַׂקִּים
לְכַסּוֹת בָּהֶם אֶת רֹאשִׁי
וְאֵצֵא לְהִתְפַּלֵּל
עַל אֲדָמָה נְקִיָּה.

אֲחַפֵּשׂ מָקוֹם
לְהִשְׁתַּחֲווֹת בּוֹ
לְהָרִים יָדַי לַשָּׁמַיִם
לַחְפֹּר בְּדִמְיוֹנוֹ שֶׁל הָאֵל.

יום אחד אדוה קמחי חן

בְּמֶרְחָק זָעוּם מֵהָאֲדָמָה תְּגַלִּי
כֵּיצַד פִּרְחֵי הַחוֹף מִסְתַּגְּלִים
אֶל קַו הַמַּיִם וְאֵיךְ הוּא
מַשִּׁיב בָּם אֲדָווֹת סְגֻלּוֹת. וְתִהְיִי
מְסֻגֶּלֶת לְהִסְתַּכֵּל עַל סַלְעֵי מַעֲשַׂיִךְ
חַפִּים מִמִּשְׁקָעִים, מִכָּל אַצּוֹת אָשָׁם.

שׁוּם זֶפֶת לֹא תִּדְבַּק
עוֹד בַּעֲקֵבַיִךְ.

في يوم ما

أدفا قمحي حن
ترجمة: علي قادري

على بعدٍ ضئيل من الأرضِ ستكتشفين
كيفَ تتماهى أزهارُ الشاطئ
مع خطّ المياه وكيف يردّ هو
بتموّجات بنفسجيّة. وستكونين
قادرةً على مشاهدة صخورِ أفعالِكِ
بريئة من الرواسب، من كلّ طحالب الذّنوب.

لن يلتصقَ أيّ قطران
بعد الآن بعقبَيْكِ.

חסימה אילנה סיון

הַכְּנִיסָה פְּנִימָה נֶחְסְמָה:
אָסוּר לְהַעֲמִיק חָשׁוֹב.
פָּרָשִׁים רְעוּלֵי פָּנִים
דָּאֲגוּ לְהַצִּיב גְּדֵרוֹת מַתֶּכֶת
לְרֹחַב נְתִיב הַגִּישָׁה
הַמּוֹבִיל אֶל מִקְלַעַת הַשֶּׁמֶשׁ,
תָּלְשׁוּ שְׁלָטִים שֶׁתָּלִיתִי
עִם הַכָּתוּב
'לֹא הַכֹּל אָבוּד',
רִסְּסוּ מִלִּים רְעִילוֹת,
הוֹסִיפוּ מַכַּת אֶגְרוֹף בַּסַּרְעֶפֶת,
כִּבּוּ אֶת פָּנָסֵי הָרְחוֹב
וְנֶחְפְּזוּ לְהַדְלִיק נֵרוֹת נְשָׁמָה
לְאֹרֶךְ מַסְלוּל הַמִּלּוּט.
יָצָאתִי מֵאִפּוּס.
אֶבְחֲנָה חֲסִימָה
בְּדַרְכֵי הַנְּשִׁימָה.
יְהִי זִכְרִי בָּרוּךְ.

انسداد

إيلانة سيڤان
ترجمة: أماني بقاعي-شيخ

المدخلُ مسدود:
التوغّلُ إلى الداخلِ محظور،
كأنَّ الأعماقَ صارت منطقةً محرَّمة.

فرسانٌ ملثَّمون
اهتموا بنصب أسوار حديدية
على الطريق الممتدِّ
نحو الضفيرة الشمسية.

انتزعوا لافتاتي،
"ليس كلُّ شيءٍ فانٍ."

رشُّوا كلماتٍ مسمومة،
وأضافوا لكمةً في الحجابِ الحاجز،
أطفأوا قناديل الشوارع،
ثم أسرعوا ليضيئوا شموع تذكارية
على امتداد مسار الهرب.

خرجتُ من اعادة الضبط
وتمَّ تشخيص انسدادٍ
في مجاري التنفّس.
ليكن ذكري إلى الأبد

صلاة

أماني بقاعي-شيخ

طَرَقتُ بابَ السَّماءِ بدعوةٍ،
فأمطَرَت بَرقًا ورَعدًا.
أرعَبَني الصَّوتُ،
فهَرَبتُ إلى ذاتي،
فهي مَلجَئي ومأمَني مِنَ الآتي.
عَمياءُ كُنتُ
حينَ رَسَمتُ الطَّريقَ بِزُهورٍ بَيضاء،
ولَوَّنتُ سَماءَ لَوحَتي
بِزُرقَةٍ وصَفاءٍ.
تَبًّا... تَبًّا لِزَمنٍ
يُرغِمُنا أن نَطرَحَ أحلامَنا،
ونَدفِنَها دونَ كَفَن،
دونَ صَلاة.

תפילה

אמאני בוקאעי-שיח
תרגום: קרן דוד הרטמן

הִתְדַּפַּקְתִּי עַל שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם
וְהֵם הִמְטִירוּ בָּרָק וְרַעַם.
הַקּוֹל הִפְחִיד אוֹתִי,
אָז בָּרַחְתִּי אֶל עַצְמִי, שֶׁאֲנִי
מִקְלָטִי וּמִבְטַחִי מִפְּנֵי הַבָּאוֹת.
עִוֶּרֶת הָיִיתִי
כְּשֶׁרָשַׁמְתִּי אֶת הַדֶּרֶךְ בִּפְרָחִים לְבָנִים,
כְּשֶׁצָּבַעְתִּי אֶת שְׁמֵי צִיּוּרַי
בְּכָחֹל וּבְטֹהַר.
אָרוּר, אָרוּר הַזְּמַן
הַכּוֹפֶה עָלֵינוּ לְהַשְׁלִיךְ אֶת חֲלוֹמוֹתֵינוּ
וְלִקְבֹּר אוֹתָם –
בְּלִי תַּכְרִיךְ, בְּלִי תְּפִלָּה.

בְּלִי מִלּוֹת נִימוּס, בְּלִי לְהִתְנַצֵּל, דַּי בְּחֻצְפָּה יֵשׁ לוֹמַר
לְמָשָׁל הַנְּסִיעָה לְחֵיפָה בִּימֵי רִאשׁוֹן, הַקָּפֶה עַל שׁוּק תַּלְפִּיּוֹת
רֶגַע לִפְנֵי הַמִּפְגָּשׁ בְּ'עַל הַמָּקָאם הַזֶּה'. פָּנִים אֶל פָּנִים
סְבִיב שֻׁלְחָן סְגַלְגַּל אֶחָד. יְהוּדִים וַעֲרָבִים מְדַבְּרִים שִׁירָה
(בּוּעַת מָקוֹם בְּתוֹךְ בּוּעַת זְמַן). שָׁם עֲלֵי גֶּפֶן, חֲמוּצִים
וִירָקוֹת שֶׁל אַמַּאנִי (כְּמוֹתָם לֹא פָּגַשְׁתִּי). מֵהַמִּפְרָץ לַיָּם הַתִּיכוֹן
רְצוּעַת שְׁקִיעָה וְוָרֹדָּה. לֹא כָּכָה הָיָה עָלֶיהָ לְהִקָּטַע. גּוֹרָל אַחֵר
נוֹעַד גַּם לַחֲזָרוֹת הַפִּלְמֶנְקוֹ לְמוֹפַע סוֹף שָׁנָה (מָה הַטַּעַם
לִרְקֹד בַּזּוּם בֵּין טִיל לְטִיל?) אֲנִי דּוֹאֶגֶת לִצְעָדִים שֶׁעוֹד לֹא לֻטְּשׁוּ,
לְיָדַיִם שֶׁעוֹד לֹא חֻבְּרוּ, לַחֲזָרוֹת עִם הַגִּיטָרָה שֶׁל אוֹפִיר
לְעֶלְיוֹנִיּוֹת מְנֻקָּדוֹת לְרִקּוּד הַפַּנְדַּנְגּוֹס שֶׁלֹּא הִסְפַּקְנוּ לִקְנוֹת
וְאֵיךְ נִמְצָא עַכְשָׁו מַשֶּׁהוּ בַּחַלּוֹן הַקָּטָן שֶׁנִּשְׁאָר (הַאִם נִשְׁאָר?)

ما فعلته الحرب بي

أدفا قمحي حن
ترجمة: أماني بقاعي-شيخ

بدون كلمات مجاملة، بدون اعتذار، كفى بوقاحة
يجدر القول مثلا السفر إلى حيفا أيام الأحد، القهوة في سوق التلبيوت
قبل لحظة من اللقاء في على 'هذا المقام' وجهًا لوجه
حول طاولة بيضاوية واحدة، يهودًا وعربًا يتحدثون شعرًا
(فقاعة مكان داخل فقاعة زمان). هناك ورق عنب، مخللات
وخضار أماني (لم أصادف مثلها من قبل).
من مفراتس إلى البحر المتوسط
شريط غروب ورديّ. لم يكن عليه أن ينقطع هكذا. قدرٌ مغاير
كتب أيضا لبروفات الفلامنجو لعرض نهاية السنة
ما الفائدة من الرقص على الزوم
بين صاروخ وصاروخ
قلقة على الخطوات التي لم تصقل بعد
على الأيدي التي لم تتشابك بعد
على البروفات مع جيتارة أوفير
على الكعوب المنقطة
لرقصة الفاندانغوس
لم نشتريها بعد
كيف سنجد الآن شيئا
في النافذة الصغيرة التي بقيت -
(هل بقيت؟)

תוכן עניינים محتويات

8 **השיר הוא בית המשוגעים** לורן מילק
9 **بَيْتُ مَجَانين لورين ميلْك.** ترجمة: أماني بقاعي-شيخ, د. نبيل طنّوس
10 **איך לטפל בגור חתולים** קרן דוד הרטמן
11 **كيف نعتني بقُطَيْط كيرين دافيد هرطمان.** ترجمة: علي قادري
12 **وحيدًا أنزل عن الكرمل** علي قادري
14 **בודד אני יורד מהכרמל** עלי קאדרי. תרגום: רועי קונדה
16 **لا بأس** مريم سويدان-مصالحة
17 **לא נורא** מרים סוידאן מסאלחה
18 **ימי מלחמה** אדוה קמחי חן
19 **أيّام الحرب** أدفا قمحي حن. ترجمة: مريم سويدان-مصالحة
20 **אֵל חדש** עלי קאדרי, עדנה גורני, אדוה קמחי חן, קרן דוד הרטמן
21 **אתם בסדר?** לילך ובר
23 **أنتم بخير؟ ليلاخ ڤيبر.** ترجمة: مريم سويدان-مصالحة, أماني بقاعي-شيخ, نتنئيل سيلبرمان
25 **אַל-דַּעַת** נתנאל סילברמן
26 **[قد أشرق الربيع]** مريم سويدان-مصالحة
27 **[אביב הפציע] מרים סוידאן מסאלחה.** תרגום: קרן דוד הרטמן
28 **מצור** רועי קונדה
30 **حصار** روعي كوندا. للعربيّة: علي قادري
32 **הרים** עדנה גורני
34 **جِبال عِدْنه چورنيه.** ترجمة: علي قادري
36 **[يا أمي كبرت]** أماني بقاعي-شيخ
38 **[אִמִּי, גָּדַלְתִּי]** אמאני בוקאעי-שיח. תרגום: אילנה סיון ואדוה קמחי חן
40 **سموفونيّة ألوان الخريف** مريم سويدان-مصالحة
41 **סימפוניית צבעי סתיו מרים סוידאן מסאלחה.** תרגום: אדוה קמחי חן
43 **פיתה אחת ליום** לורן מילק
44 **[سأطرقُ أبواب الغيابَ]** أماني بقاعي-شيخ

[אֶדְפֹּק עַל דַּלְתוֹת הַחֶסֶר] אמאני בוקאעי-שיח. תרגום: לילך ובר ואדוה קמחי חן 45

עָשָׁן קרן דוד הרטמן 46

دخان **كيرِن** داڤيد هرطمان. ترجمة: كميل شقور 47

פוטושופ לורן מילק 48

זה קורה אילנה סיון 50

هذا الأمر يحدث إيلانة سيڤان. ترجمة: علي قادري 51

שיר ערש עדנה גורני 52

تهليلة عِدْنه چورنيه. ترجمة: علي قادري 53

الأحلام أماني بقاعي-شيخ 54

חלומות אמאני בוקאעי-שיח. תרגום: אילנה סיון ואדוה קמחי חן 55

مراثي المجد الضائع كميل شقور 56

לך רצף... אילנה סיון 57

תרומת איברים אילנה סיון 58

تبرع بالأعضاء إيلانة سيڤان. ترجمة:أماني بقاعي-شيخ 59

[لا أحدَ يرى] أماني بقاعي-شيخ 60

[אִישׁ אֵינוֹ רוֹאֶה] אמאני בוקאעי-שיח. תרגום: אדוה קמחי חן ונתנאל סילברמן 61

יום אחד אדוה קמחי חן 62

في يوم ما **أدفا حين** أدفا قمحي حن. ترجمة: علي قادري 63

חסימה אילנה סיון 64

انسداد إيلانة سيڤان. ترجمة: أماني بقاعي-شيخ 65

صلاة أماني بقاعي-شيخ 66

תפילה אמאני בוקאעי-שיח. תרגום: קרן דוד הרטמן 67

מה שהמלחמה גמרה לי אדוה קמחי חן 68

ما فعلته الحرب بي أدفا قمحي حن. ترجمة: أماني بقاعي-شيخ 69

מקום לשירה

חיפה